

ADALÉKOK FÜGGETLEN KISGAZDAPÁRT 1988-1989-ES ÚJJÁSZERVEZÉSÉHEZ

1956 októberének első felében egy gyűlésen a mezőkövesdi gimnázium egyik tanára a következő mondást találta megkockáztatni: Reped már a magyar jég, akár milyen erős a szibériai jégpáncél. 1956. október 23-án meg is repedt a magyar jég, de 1956. november 4-én befagyott. Az új olvadásra évtizedeket kellett várni.

Az olvadás nem találta készületlenül a kisgazdákat sem. Bognár József, aki politikai pályáját a Kisgazdapártban kezdte, majd bevitte a pártot a népfrontba. Bognár a kommunisták kiszolgálója lett, de a hetvenes évek végétől minden évben összehívta a Kisgazdapárt egykori országgyűlési képviselőit és tisztségviselőit.

Fontos előzmény, hogy Szomor Ferenc szigetvári kisgazda 1983. augusztus 20-án gyűlést hívott össze, amelyre meghívta Vörös Vincét is, aki akkor még a szervezkedést korainak találta. A következő évben Dragon Pált is megkereste és szoros kapcsolatot tartott vele. *(A következőkben sajátomon kívül elsősorban Szomor Ferenc visszaemlékezéseire támaszkodom.)*

1988. augusztusában Grósz Károly bejelentette a többpártrendszer engedélyezését. Ezt követően Pártay Tivadar augusztus 20-ra Balatonszárszóra hívott meg bennünket, azokat, akiket az 1945-ös választásokról ismert. A találkozón ott volt Antall József is. Pártay felolvasott egy tervezetet, amely egy valamiféle vidéki központtal rendelkező politizáló társaság felét tartalmazott. Én ezt nem írta alá, mert nem budapesti központtal rendelkezett. Vonakodásomhoz az is hozzájárult, hogy 56-os szereplésem miatt megfigyelt személy voltam és nem akartam kompromittálni az ébredező szervezkedést.

Szomor Ferenc 1988 szeptemberében azt javasolta Dragon Pálnak, hogy szervezzenek gyorsan egy új pártot, mielőtt a kommunisták bizonyos feltételekhez kötik az új párt szervezését. 1988. október 18-án Dragon Pál értesítette őt, hogy a Kisgazdapártot nem tiltották be. Így október 19-én megalakította a Kisgazdapárt helyi szervezetét Szigetváron. Bene Kálmán pedig Szentendrén alakított helyi szervezetet. Ezt már a Szabad Európa rádió is bemondta. Másnap, október 20-án elmentek Vörös Vincéhez, aki először vonakodott, de azután mégis megújította párttagságát.

1988 októberében Pártay Tivadar a szemével kórházban volt. Ott volt Futó Dezső felesége is, aki egy elhurcolt karcagi református lelkész özvegyeként ment hozzá Futó Dezsőhöz. Ez a hölgy gyűlölte ugyan Pártayt, de nap meglátogatta. Amikor úgy látta, hogy Pártayt egyelőre nem engedik ki a kórházból, javasolta Bognár Józsefnek, hogy október utolsó szombatjára hívja össze a Kisgazdapárt volt képviselőit és tisztségviselőit. Össze is hívtak bennünket a népfront helyiségébe, ahol már korábban is minden évben együtt voltunk. Pártay értesült a gyűlés összehívását, eltávoztást kért a kórházból s megjelent a gyűlésen. Az összejövetelen jelen volt Göncz Árpád is, valamint Dragon Pál három társával. Bognár József nagyon óvatos volt. Nem javasolt pártszervezést. A gyűlésen jelen lévő Dragon Pál és két társa viszont a Kisgazdapárt újjászervezése mellett kardoskodtak, de Bognárnak ekkor még nagy volt a befolyása. Óvatosságra intett bennünket s így csak a Kovács Béla Társaság megalapítását határoztuk el az ülésen.

A gyűlés résztvevői egy alapszabály készítésére 20 tagú szerkesztő bizottságot választottak, amelynek elnöke Göncz Árpád lett volna. Egyik tagként engem is beválasztottak. Október utolsó szombatján abban is megállapodtunk, hogy az alapszabály ismertetésére újra összeülünk.

A szerkesztő bizottságnak november 4-én kellett volna összeülni. November 1-én táviratot kaptam, hogy a Magyar Távirati Iroda nem közölte le a kommunikénket. Persze akkor még itt voltak a szovjetek, akiknek a Kovács Béla név nem tetszett.

November 18-ára meghirdetett gyűlésre - az ellenpropaganda ellenére – igen sokan gyűltek össze az ország legkülönbözőbb részeiből. A megjelentek azonban nem nyertek bebocsátást, mert Bognár a népfrontban nem biztosított helyet az egybegyűlteknek. Így azok átmentek a Pilvax Kávéházba és kikiáltották a Kisgazdapárt újjászervezését.

A Pilvaxban egybegyűltek egyhangúlag Pártay Tivadart választották meg elnöknek, főtitkárnak pedig Futó Dezsőt. A kommunistaellenes harcai miatt hirtelen népszerűvé lett főtitkár megválasztásának majdnem végzetes következményei lettek. (Antall József is jelen volt ezen az összejövetelen, a gyűlés után ment el több társával a Magyar Demokrata Fórumhoz, ahol elnökké választották.) Ezen a gyűlésen távollétemben engem is alelnökké választottak, melyet Jezsó István közölt velem, aki Szolnokon keresett fel a lakásomon.

Ekkor ugyanis még elég veszélyes volt a helyzet. Vörös Vince nem merte vállalni a Kisgazdapártban a számára fenntartott alelnöki helyet. Bognár József sűgött neki. Nekem az volt a véleményem, hogy a körlevél aláírói attól félnek, hogy amennyiben mégis megindul a kocsis, később már nem lesz módjuk felkapaszkodni.

A gyűlés úgy döntött, hogy a bátrabban indulnak a párt újjászervezésében. Akik pedig félnek a következményektől, azok a Kovács Béla Társaságot szervezik. Ekkor még az SZDSZ is meg az MDF is csak szövetségként alakult nem pártként. Balogh Györgyre mi bátrabbak rá sem bírtunk nézni, később azonban az érdi nagyválasztmányon éppen annak volt köszönhető, hogy a Kisgazdapárt nem szakadt ketté, hogy Balogh György kiköszörülte a csorbát.

1989. január 20-án ismét együtt voltunk, s ekkor politikai bizottságot is választottunk. A politikai bizottságba Jezsó Istvánt nem választották be, s ez nem tetszett Bába Ivánnak és társainak. Ekkor már kezdett elkülönülni azok tábora, akik a Kisgazdapártot 1948-ban a Népfrontba bevitték, s azok tábora, akik azt elleneztek. Ez utóbbiak a Pártay táborába tartoztunk, s a Kovács Béla vonalat vitték.

Bába Iván kiderítette, s megírta az újságban, hogy a Kisgazdapártot újjászervezni akarók átlagos életkora 80 év. Fialatítani kell – mondta. Persze ők ezt olyan fiatalabbakkal akarták végrehajtani, akik korábban MSZMP tagok voltak. Ez pedig sokunknak nem tetszett. A „fialatítók” szellemi irányítója Ravasz Károly volt, aki 1945 után az Ortutay-Dobi vonalhoz csatlakozott. Ravasz ugyan szívesen látott volna engem a táborukban, de közte és Pártay között áthidalhatatlan ellentét volt. Így választanom kellett. Én Pártayt választottam, aki a recski internáló táborban szinte minden nap túlélni akaró harcot folytatott a megmaradásért. Vele szemben Ravasz Károly Ausztráliában ette az emigráció keserű csokoládéját.

Jezsó társai nem tudtak belenyugodni abba, hogy társuk kimaradt a politikai bizottságból. 1989. február 17-én nekem Mezőtúron volt előre meghirdetett gyűlésem. Előtte értesített Pártay, hogy arra a napra politikai bizottsági ülést hívott össze, okvetlenül legyenek ott, mert ki akarja zárni Bába Ivánt, Légrády Tibort és Ravasz Károlyt. Mondtam neki, hogy nem tudom magamat Mezőtúron helyettesíteni. Arra kért, hogy akkor táviratilag szavazzak. Szavaztam is, és csatlakoztam az ő indítványához.

Később tudtam meg, hogy Bábáék őt akarták kizárni, de ő előbb tette meg az indítványt, s ezt a többség meg is szavazta. Boros Imre – nem azonos az Orbán-kormány miniszterével - a Magyar Nemzet hasábjain azonnal tiltakozott a kizárás ellen, mondván, hogy arra csak a fegyelmi bizottságnak lett volna joga.

A Magyar Nemzet ekkor a Népfront lapja volt, így a népfrontosok minden megnyilvánulását lehozta, a mi válaszukból pedig semmit sem hozott le. Boros Imre ezt ki is használta. Képes volt azt állítani, hogy ők a Kovács Béla vonal folytatói, mi pedig az Ortutay-Dobi vonal folytatói vagyunk. Pontosan a fordítottja volt az igaz.

Ekkor a Kisgazdapárt a népszerűségi indexe 18 %-os volt. Az egyoldalú sajtóviták következtében azonban olyan közvélemény alakult ki, hogy valahányan vannak, annyifelé húznak.

Ezt követően Bába Ivánék rávették Futó Dezsőt, hogy a Jurta Színházba hívjon össze nagyválasztmányt. Az ellenkezőjéért könyörögtünk. Futó Dezső mégis összehívta 1989. március 23-ra a nagyválasztmányt. Ő akkor már igen beteg volt, hogy ételt és italt állandóan hordott magánál és evett és ivott, amikor úgy érezte, hogy csillapítani kell étvágyát.

A meghirdetett ülést megelőző este Szomor Ferencék Szigetvárról felmentek Dragon Pálhoz Szentendrére, hogy tájékozódjanak. Ezt követően Futó Dezsőhöz mentek, aki a Kisgazdapárt fiatalítását hangsúlyozta. Utána felkeresték Pártay Tivadart is, aki amiatt panaszkodott, hogy a volt kommunisták akarják átvenni a Kisgazdapárt vezetését. Kellene egy fél év, mialatt megismernék egymást az emberek, hogy megfelelő személyeket válasszanak az élre- mondta Pártay.

A gyűlés elején nagy veszekedés, valóságos káosz volt. Szomorék látták, hogy a Pártay Tivadart támogatókat nem engedték be a gyűlésre. Egy Svájc-ból érkezett hölgy, akinek férje a Kis Újság szerkesztője volt, szintén nem nyert bebocsátást. Annak ellenére sem, hogy korábban komoly pénzüsszegekkel támogatta az alakuló pártot.

Futó Dezső a mind lehetetlenebbé váló helyzetet látva meg akarta gyorsítani az eljárását. Felállt és azt mondta, hogy jelölő bizottságot kellene felállítani, és fel is olvasta javaslatát. Zavarában azonban azt a papírt vette fel, amelyen az ő és társai által már összeállított jelöltek névsora volt. Kezdte felolvasni – elnök: Bába Iván, főtitkár: Jezsó István, sajtófelelős: Ravasz Károly sorolta a neveket... Erre Bene Kálmán felugrott a színpadra, kezébe vette a mikrofont, s azt kérdezte: - no kisgazdák akartok-e kommunista vezetést? Nem! – kiáltották hangosan. Erre feltette a kérdést Jezsó Istvánnak: hány évig voltál az MSZMP-nek tagja? 20 évig – válaszolta. Mikor léptél ki? – Tegnap délután – válaszolta Jezsó. Bene Ravasz Károlyról elmondta, hogy kétkulacos módra viselkedett. Ausztráliában ahová emigrált, dicsérően írt 1956-os forradalmunkról, de amikor hazajött Magyarországra, Kádár titkárságán dolgozott - állította.

Így azután sorra kiebudalták a Futó Dezső által említett személyeket. Egy győzedelmes Kisgazdapártnak voltam a tagja, a Kis Újság elismert újságírója voltam, és a börtönből is győzedelmesen jöttem ki, most megbuktam – mondta Futó, majd hóna alá fogta a táskáját és eltávozott.

A közbizottságot követően Nagy Ferenc Józsefet valósággal feltölték a színpadra. Nagy Ferenc elmondta, hogy nagyon elszomorítja, hogy a Kisgazdapárt így járt. Javasolta, hogy megyénként válasszanak két-két tagot, s majd májusban ismét összehívják nagyválasztmányt, s véglegesítsék majd a vezetőséget. Addig viszont megyénként két-két tagot delegálva, intéző bizottság vezesse a pártot - indítványozta.

A gyűlés a január 20-án megválasztott tiszti kart és politikai bizottságot leváltotta, de helyette újat választani nem tudott. A választmány tagjai kétségbe voltak esve, hogy most mi lesz, ha nem lesz helyettük másik tiszti kar, megszűnik a Kisgazdapárt – hangoztatták. Pedig nem szűnt volna meg.

A Nagy Ferenc féle indítványnak viszont az lett a következménye, hogy minket ez az ún. nagyválasztmány leblokkolt. Ugyanis határozatot hoztak, hogy az intéző bizottság tudta nélkül gyűlést mi nem tarthatunk. Én ezen a nagyválasztmányon nem voltam jelen, mert nem tartottam érvényesnek. A nagyválasztmányt csak az elnök hívhatja össze, vagy ha a választmányi tagok 20 %-a követeli, köteles összehívni. További érdekesség, hogy a választmányról kiderült, budapesti egy sincs közöttük. A pesti lakkcipős kisgazdák nem kellene – vélekedtek jónéhányan. Ekkor állt elő Boros Imre, aki a gyűlésen előbb híveivel együtt megbukott, hogy az ügyvezető szerepet elvállalja. Ebbe a választmányi tagok bele is egyeztek. Boros Imrének több se kellett. Gyorsan beszervezte maga mellé Pálos Györgyöt, aki

felvette a kapcsolatot a nyugati követségekkel a Kisgazdapárt szóvivőjeként. (Boros Imre nem azonos az Orbán kormány miniszterével.)

Aznap a Múzeum Kávéházban sajtóértekezletet tartottak. Az ott jelenlévők hiányolni kezdték a régi kisgazda politikusokat. Felemlítették a Vörös Vince nevét, mire szólni akartam, de Ravasz Károly nem adott szót.

Az intéző bizottság tagjai Budapesten minden szombaton a Kisrablói étteremben találkoztak, azokon ott volt Ravasz Károly és Bába Iván is. A „másik oldal” Pártay Tivadar balatonszárszói nyaralójában találkozott. Ott jelent meg először Torgyán József, aki előzőleg Pátrtaynál jelentkezett, akinek elmondta, hogy jól menő ügyvédi irodáját cserélné fel a politikáért. Pártay nem sejtette Torgyán szándékait, de mi sem. Miközben egyik tagunk főzte a gulyáslevest, Torgyán állandóan hízelgett nekünk, hogy a jogfolytonosság alapján a tiétek a párt, ne hagyjátok magatokat.

A Kisrablóban összegyűltek közül 16-an úgy döntöttek, hogy mégiscsak meg kell keresni az öregeket. Így került sor Debrecenben a Rózsakertben 1989. májusában egy összejövetelre. Azon Rajkai Zsolt indítványozta a kapcsolatfelvételt. Ott beszéltük meg, hogy Szárszóra eljön Hardi Péterrel és Nagy Ferenc Józseffel. El is jöttek, s Hardi Péter vitte a szót. Ennek a megbeszélésnek az lett az eredménye, hogy egy közösen összehívandó nagyválasztmányban egyeztünk meg. Abban is megegyeztünk, hogy Vörös Vincét is megkeressük, akit Pártay hajlandó volt Szárszón a nyaralójában fogadni. Összeöleltek s megtörtént a nagyválasztmány összehívásának kitűzése 1989. június 4-ére.

Nagy bajban voltunk, mert nem volt főtítkári tisztre alkalmas jelöltünk. A Belgrád-rakparton a népfront előtt sírva könyörögtem Antall Józsefnek, hogy jöjjön vissza hozzánk s legyen ő a főtítkár jelöltünk. Azt felelte: el van már ez löve! Szerencsére az utolsó napokban Prepeliczay István mellénk állt, így őt jelöltük főtítkárának. A nagyválasztmányt megelőzően Faludi Sándor, aki korábban Karcagon lakott, de a zsidótörvények miatt kénytelen volt Karcagot elhagyni, és Pásztón meglepedni, körlevélben azt javasolta, hogy a Kisgazdapárt idősebbjeiből meg kellene alakítani a szeniorok társaságát.

Június 4-én nagyon szép számmal jöttünk össze Érden. Nagy volt a lelkesedés, s az egyik tárnoki tehenes gazda ingyen tejet mért mindenkinek annyit, amennyit csak elfogyasztott.

Pártay Tivadar a súlyos taktikai hibát vétett. Úgy köszönt el a nagyválasztmánytól, hogy előtte nem egyezett meg a Vörös Vince vonallal. Így a jelölő bizottság azok kezébe került, akik a Jurta Színházban megbuktak. Azokéba, akik állandóan azt hangoztatták, hogy ne csináljunk boszorkányüldözést, vagyis ne támadjuk a volt MSZMP tagokat múltjuk miatt.

Elnöknek Vörös Vincét választották meg. A főtítkári tisztségre három jelölt közül Prepeliczay István kapta a legtöbb szavazatot. Torgyán is pályázott a pártügyészi tisztségre Boros Imrével szemben, az Boros nyert a maga hordószónoki stílusával.